

Д. О. МОВЧАН

аспірант, старший викладач
Університет митної справи та фінансів

РОЛЬ МЕХАНІЗМІВ ВСЕСВІТНЬОЇ МИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ЗМІЦНЕННІ ІНСТИТУЦІЙНИХ СПРОМОЖНОСТЕЙ МИТНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

У статті розглянуто механізми Всесвітньої митної організації (ВМО), а саме: регіональна навчальна мережа, та досліджується її роль у межах операційної стратегії ВМО зі зміцнення інституційних спроможностей. Акцентовано на важливості Регіональних навчальних центрів ВМО у процесі нарощування інституційних спроможностей митних адміністрацій. Визначено проблеми й перспективи впровадження в Україні визнаних механізмів ВМО: подальшого розвитку в Україні Регіонального навчального центру для європейського регіону ВМО (РНЦ ВМО). Виявлено можливості щодо надання підтримки Секретаріату ВМО в установленні пріоритетів щодо подальших дій, які необхідно зробити для забезпечення реалізації стратегічних регіональних цілей ВМО та ролей і зобов'язань РНЦ ВМО на регіональному рівні.

Ключові слова: Всесвітня митна організація, регіональна навчальна мережа ВМО, Регіональний навчальний центр, професійна підготовка, зміцнення інституційних спроможностей.

Всесвітня митна організація у 2006 р. з метою вирішення проблем реформування та модернізації серед своїх членів розбудувала Директорат зі зміцнення інституційних спроможностей і розробила операційну стратегію, затверджену Радою ВМО. В межах операційної стратегії зі зміцнення інституційних спроможностей митних адміністрацій країн – членів ВМО певну роль відводено регіональній навчальній мережі ВМО. Чим суттєво відрізнялася ситуація того періоду, що в стратегії ВМО було приділено увагу зазначеному чиннику? Яку роль мала відігравати регіональна навчальна мережа ВМО у процесах інституційного розвитку? Як на це вплинули світові процеси глобалізації й регіоналізації, тощо?

У зазначений період ці питання турбували, насамперед, стратегів і тактиків ВМО та митних адміністрацій країн–членів (<http://wcoomd.org>). На сьогодні можна відмітити зростаючу увагу науковців до проблем модернізації митних адміністрацій, механізмів та інструментів, якими послуговуються [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9].

Для проведеного дослідження суттєвий інтерес становлять праці, які досліджують проблеми професійної компетентності, підготовки професійного фахівця в умовах вищого навчального закладу (Т. Білоус, О. Василенко, О. Воробйова, А. Гордєєва, Г. Дев'ятова, І. Закір'янова, І. Ізместьєва), проблеми неперервної професійної освіти співробітників митних органів (А. Беляєва, О. Конькова, В. Ледньов, М. Махмутов, О. Мельников, А. Крупченко, О. Павленко), досвід упровадження міжнародних професійних стандартів у професійне навчання митників (О. Павленко, О. Трякіна), напрями розвитку акаде-

мічного навчання фахівців митної справи (Д. Віддоусан, О. Павленко), інноваційні методи й моделі професійного навчання в галузі митної справи (Л. Дебок, С. Дженнард, А. Поро). Колективом українських науковців під керівництвом П. Пашка [10] було розроблено відповідно до Професійних стандартів ВМО [11] освітньо-кваліфікаційну характеристику “магістр” в галузі митної справи. Водночас міжнародні організації, серед яких – ВМО, Європейський Союз, – присвятили низку досліджень розробці компетенцій митників у руслі пошуку ефективних механізмів та інструментів інституційного розвитку митних адміністрацій. Проте ще не було проведено в достатньому обсязі теоретичний аналіз нових механізмів та інструментів ВМО щодо послуговування ними з метою модернізації митних служб європейського регіону ВМО.

Мета статті – визначити роль регіональної навчальної мережі Всесвітньої митної організації у межах операційної стратегії зі зміцнення інституційних спроможностей митних адміністрацій.

Методи досліджень: аналіз – для визначення проблем та можливостей для подальшого розвитку в Україні Регіонального навчального центру для європейського регіону ВМО (РНЦ ВМО / Україна) та надання підтримки Секретаріату ВМО в установленні пріоритетів щодо подальших дій, які необхідно зробити для забезпечення реалізації стратегічних регіональних цілей ВМО та ролей і зобов’язань РНЦ ВМО.

Протягом останніх майже 15 років ВМО розширювала свою присутність в регіонах. Значна різниця у розвитку регіонів ВМО (6! регіонів, на які ВМО розподілила світову мапу) визначила також і різницю у визначенні їхніх потреб і цілей, що цілком закономірно потребувало застосування регіонального підходу до впровадження програм ВМО.

За допомогою розвитку Мережі регіонального навчання, підтриманої створенням Регіональних центрів інституційного розвитку, так званих Центрівмодернізації, метою стратегії ВМО щодо регіоналізації тренінгів є доведення навчання ближче до кінцевого споживача (митного офіцера, економічного оператора) шляхом розвитку регіональних професійних компетенцій та мережі змішаного навчання.

Під *регіональними* професійнимикомпетенціями ми розуміємо професійні компетенції, необхідні фахівцям у відповідних регіонах світу. Наприклад, у митних адміністраціях розвинутих країн старої Європи та Сполучених Штатів Америки вимоги до компетенцій як митників, так і фахівців у сфері зовнішньоекономічної діяльності будуть значно відрізнятися від вимог до тих же фахівців у країнах Південної Америки, що залежить від рівня розвитку країни та її товарообігу, рівня митних процедур і процесів.

Відповідно до стратегії ВМО (www.wcoomd.org), РНЦ виконують такі ролі:

- розвиток відповідного навчання для кожного регіону;
- забезпечення бази даних тренерів-експертів;
- забезпечення спеціалізованого навчання на регіональному рівні;
- розвиток і підтримка програми змішаного навчання ВМО.

Створення РНЦ у регіоні ВМО – це політичне рішення, прийняте адміністрацією країни-члена ВМО на регіональному рівні, яке підтримує Секретаріат ВМО, надаючи стандарти та інструменти. Приймаюча адміністрація забезпечує навчальну структуру, а також організаційні та педагогічні ресурси для ефективного імплементації стандартів та інструментів ВМО, таким чином, щоб вона могла функціонувати відповідно до наданого їй статусу та регіональних цілей ВМО.

Після прийняття політичного рішення, підтвердженого Головами митних служб країн певного регіону ВМО під час їх Регіональної зустрічі, ВМО може надавати практичну допомогу в організації регіональної структури. Потім підписується Меморандум про взаєморозуміння між Секретаріатом ВМО та адміністрацією країни-члена щодо створення Регіонального навчального центру ВМО (далі – РНЦ). Цей документ встановлює мінімальний набір необхідних умов і зобов'язань сторін: РНЦ повинен забезпечувати успішне проведення навчання під егідою ВМО та імплементувати відповідні інструменти та ресурси.

Додатково до основних умов Меморандуму було визначено й умови, необхідні для ефективного функціонування РНЦ упродовж перших років. А саме, *умова перша*: РНЦ ВМО – це тренінгова структура, яка приймає заходи ВМО та надає всі необхідні засоби, такі як персонал, навчальні аудиторії, комп'ютерні класи, бібліотека та поселення, щоб забезпечити логістичну організацію тренінгової діяльності ВМО в регіоні. *Умова друга*: ключовим аспектом обов'язків РНЦ є поєднання практичної організації тренінгового плану Регіонального центру модернізації (як головної структури ВМО в регіоні) та розповсюдження навчальних інструментів і стандартів ВМО відповідно до специфічних регіональних потреб.

Відповідно до умов, визначених в операційній стратегії інституційного розвитку ВМО (Дос. НН0031Е1), кожен РНЦ повинен визначити й надіслати як до Регіонального центру модернізації, за яким він закріплений, так і до Секретаріату ВМО: візію та місію РНЦ, стратегічний план РНЦ, який охоплює заплановані дії на наступні три роки, та статус щодо бюджету Центру. Увага акцентується на тому, що керівництво РНЦ забезпечує відповідність його потенційних можливостей вимогам та цілям ВМО. Це важливо через різний рівень можливостей кожного з РНЦ регіону. Саме шляхом застосування мережевого принципу всі РНЦ перетворюються в міцний потенціал та стали постійно діючу платформу ВМО з інституційного розвитку, яка дає змогу реагувати на різноманітні виклики глобалізації.

Отже, потенціал РНЦ розбудовується для постійної відповідності викликам, що постають перед стратегією інституційного розвитку.

У ході дослідження виявлено, що до 2010 р. ситуація в європейському регіоні ВМО вимагала додаткових специфічних дій через те, що Центр зі зміцнення інституційних спроможностей (модернізації) ще не функціонував. На Координаційній зустрічі РНЦ європейського регіону у грудні 2009 р. в Баку та у травні 2010 р. у Скоп'є було прийнято рішення щодо

проведення Директоратом ВМО зі зміцнення інституційних спроможностей на базі РНЦ/Дніпропетровськ семінару з ефективного запровадження ініціатив тренінгів та навчання ВМО. Його метою було: допомогти команді РНЦ створити активно функціонуючий РНЦ; проводити ініціативи ВМО в регіоні під координацією Регіонального центру модернізації; бути задіяними у виконанні своїх обов'язків та узгоджувати з ВМО дії РНЦ щодо імплементації програм ВМО з навчання та наукових досліджень, таких як PICARD.

РНЦ/Дніпропетровськ, у ролі якого виступила Академія митної служби України, необхідно було спеціально розробити місію, яка ґрунтується на її особливостях та ресурсах, її попередніх академічних досягненнях, специфічному потенціалі розвитку.

Враховуючи вищевикладене, місія РНЦ/Дніпропетровськ була зосереджена на таких основних завданнях: 1) презентація та просування стратегії та політики ВМО з інституційного розвитку (дискусії та дебати дали змогу високо оцінити ситуацію та потенціал існуючої структури приймаючого РНЦ). З'ясувалося, що супровідна обставина інтеграції стандартів ВМО в національну навчальну політику України та розвиток регіональної структури надасть деякі практичні та специфічні рішення щодо проблем з інституційного розвитку для всього регіону, зокрема для російськомовних країн. Було вирішено, що метою повинно стати підвищення якості навчальних планів Академії та підготовка до адаптації й завершення роботи, необхідної для кращої відповідності специфічним регіональним навчальним потребам; 2) визначення пріоритетів розвитку та розробка плану дій для розбудови потенціалу РНЦ на наступні 3 роки. Розробка аргументації, яка представляє напрямки розвитку РНЦ, виявилась основним кроком на шляху досягнення деяких глобальних етапів, а саме: а) сприяння політичній підтримці структурі РНЦ; б) знаходження необхідних дій та ресурсів для забезпечення реалізації стратегії інституційного розвитку ВМО та потреб Європейського регіону; в) забезпечення з боку потенційних донорів підтримки розвитку РНЦ; г) презентація узгодженої схеми розвитку РНЦ Регіональному центру модернізації та узгодження додаткових планів дій для РНЦ європейського регіону.

Згідно з результатами дослідження інструментів ВТамО з просування інституційного розвитку в регіонах, зазначені етапи діяльності РНЦ, підтверджені аргументацією, дали швидкі позитивні показники. Насамперед, у межах програми ВМО ПІКАРД (PICARD): у питаннях підготовки та підвищення митних кадрів шляхом імплементації Професійних стандартів ВМО в навчальні програми Академії митної служби України; в просуванні наукових митних досліджень; обміні передовим досвідом.

Висновки. Таким чином, регіональна навчальна мережа ВМО, до складу якої входять Регіональні навчальні центри ВМО, відіграє роль міцного потенціалу та сталої постійно діючої платформи ВМО у межах її операційної стратегії зі зміцнення інституційних спроможностей, яка дає змогу реагувати на різноманітні виклики глобалізації. Важливість Регіональ-

них навчальних центрів ВМО у процесі нарощування інституційних спроможностей митних адміністрацій виявляється, насамперед, у їх здатності забезпечити відповідність потенційних можливостей регіональних центрів вимогам та цілям ВМО на глобальному, регіональному та національних рівнях. Різний рівень можливостей кожного з РНЦ регіону шляхом застосування мережевого принципу створює основу для розбудови потенціалу кожного з РНЦ для постійної відповідності викликам, що постають перед стратегією інституційного розвитку.

Список використаної літератури

1. Pavlenko O. Facilitation and security of international trade: innovative mechanism sand Instruments / O. Pavlenko, O. Triakina, E. Garmash, E. Bogdanova, V. Jeifets, I. Babayev, P. A. Cucino, P. Zafeiropoulos // *Customs Scientific Journal*. – 2013. – № 1. – С. 15–45.
2. Павленко О. О. Концептуальні основи розробки й упровадження міжнародних стандартів, механізмів та інструментів (на прикладі Професійних стандартів Всесвітньої митної організації) / О. О. Павленко // *Право та державне управління* : зб. наук. пр. – Запоріжжя. – 2012. – № 1 (6). – С. 109–114.
3. Pavlenko O. Implementation of the international standards: conceptual approach / O. Pavlenko // *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. – 2013. – № 1. – С. 131–147.
4. Павленко О. О. Механізми та інструменти інституційного розвитку митних адміністрацій / О. О. Павленко // *Науково-методичний семінар “Впровадження міжнародних стандартів шляхом використання платформи електронного навчання ВМО”*, Академія митної служби України. – Дніпропетровськ, 2012.
5. Трякіна О. О. Презентація платформи електронного навчання ВМОCLiKC / О. О. Трякіна, Т. С. Єдинак // *Науково-методичний семінар “Впровадження міжнародних стандартів шляхом використання платформи електронного навчання ВМО”*, Академія митної служби України. – Дніпропетровськ, 2012.
6. Buyonge C. East and Southern Africa benefits from new MBA with Customs specialization / C. Buyonge // *WCO News*. – October 2011. – № 66. – P. 38–39.
7. CLiKC, the Customs Learning and Knowledge Community. 2011. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://click.wcoomd.org>.
8. Poro A. European Customs training community benefits from new knowledge sharing tool / A. Poro // *WCO News*. – 2011. – № 64. – P. 32–33.
9. Widdowson D. Raising the academic standing of the Customs profession / D. Widdowson // *WCONews*. – 2011. – № 64. – P. 29–30.
10. Пашко П. В. Рекомендації державної митної служби України до варіативних частин освітньо-професійних програм підготовки магістрів для митної служби / П. В. Пашко, Є. В. Гармаш та ін. // *Академія митної служби України*. – Дніпропетровськ, 2010.
11. PICARD. Professional Standards. – World Customs Organization, Brussels. – 2008. – 46 p.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2015.

Мовчан Д. О. Роль механізмів Всемирной таможенной организации в упрочении институциональных возможностей таможенных администраций

В статье рассматриваются механизмы Всемирной таможенной организации (ВТамО), а именно: региональная учебная сеть, и исследуется ее роль в рамках операционной стратегии ВТамО по упрочению институциональных возможностей. Акцентируется важности Региональных учебных центров ВТамОв процессе наращивания институциональных возможностей таможенных администраций. Определены про-

блемы и перспективы внедрения в Украине признанных механизмов ВТамО: дальнейшего развития Регионального учебного центра для европейского региона ВТамО. Выявлены возможности для оказания поддержки Секретариату ВТамО в установлении приоритетов для дальнейших действий, которые необходимо сделать для обеспечения реализации стратегических региональных целей ВТамО, а также ролей и обязанностей РУЦ ВТамО на региональном уровне.

Ключевые слова: *Всемирная таможенная организация, региональная учебная сеть ВТамО, Региональный учебный центр (РУЦ), профессиональная подготовка, упрочение институциональных возможностей.*

Movchan D. The Role of the WCO Mechanisms in the Capacity Building Operational Strategy of Customs Administrations

The paper deals with the WCO mechanisms – regional training network – and investigates its role in the framework of the Capacity Building Operational Strategy. The author emphasizes the importance of the WCO Regional Training Centers in the process of Customs administrations' capacity building.

Problems and possibilities for further development of the WCO regional Training Centre for the Europe Region as well as opportunities to support the WCO Secretariat in setting priorities for further actions are identified. These priorities should be made to ensure an implementation of the WCO strategic regional objectives as well as determine roles and duties of the WCO Regional Training Centre on the regional level. On the basis of the competence approach the regional professional competencies have been defined.

The author describes the WCO initiatives and instruments related to “people development” being used for Customs capacity building. the importance of professional principles and practice compliance with social requirements for the Customs in the 21st century is underlined. Based on a historical analysis the development of innovative joint initiatives between the WCO and the international Network of Customs Universities covering the period from establishing a Customs profession to creating a cooperative framework for Customs education and research has been described.

Key words: *the World Customs Organization (WCO), the WCO regional training network, the Regional Training centre (RTC), regional professional competencies, capacity building.*